הניחו בקופסא דברי הכל טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד או שהניחו לאחורי הדלת ר' אליעזר סבר [א]מדלא זרקו באשפה דעתיה עילויה ומאי (א) קרי ליה שלא מן המוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ור' יהושע סבר מדלא הניחו בקופסא בטולי בטליה ומאי קרי ליה מוכן דלגבי אשפה מוכן הוא ור' עקיבא בתלאו במגוד סבר כרבי אליעזר בהניחו אחורי הדלת סבר לה כרבי יהושע [ב]והדר ביה ר"ע לגביה דר' יהושע ממאי אמר רבא מדקתני פתילת הבגד מאי איריא דתני פתילת הבגד ליתני פתילה של בגד מאי פתילת הבגד דעדיין בגד הוא:

מתני' [ג]לא [ד]יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת ואפילו היא של חרס ורבי יהודה מתיר אבל אם חברה היוצר מתחלה מותר מפני שהוא כלי אחד [ה]לא ימלא אדם קערה של שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת ורבי יהודה מתיר: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן שפופרת של ביצה בהא קאמרי רבנן דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מינה אבל של חרס דמאיסא אימא מודו ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר רבי יהודה אבל בההיא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן הנך תרתי בהני קאמר רבי יהודה משום דלא מיפסק אבל קערה דמיפסקא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בההיא בההיא קאמרי רבנן אבל בהני תרתי אימא מודו לרבי יהודה צריכא: ואם חברה היוצר מתחלה מותר וכו': תנא אם [ו]חברה בסיד ובחרסית מותר והאנן יוצר תנן מאי יוצר כעין יוצר: [ז]תניא א"ר יהודה פעם אחת שבתנו בעליית בית נתזה בלוד והביאו לנו שפופרת של ביצה ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה על פי הנר והיה שם ר"ט וזקנים ולא אמרו לנו דבר אמרו לו [ח]משם ראיה שאני בית נתזה דזריזין הן אבין ציפוראה גרר ספסלא בעיליתא דשישא לעילא מרבי יצחק בן אלעזר א"ל אי שתוקי לך כדשתיקו ליה חבריא לר' יהודה נפיק מיניה חורבא [ט]גזירה עליתא דשישא אטו עליתא דעלמא ריש כנישתא דבצרה גרר ספסלא לעילא מר' ירמיה רבה א"ל כמאן [י]כר"ש אימר דאמר ר"ש בגדולים דלא אפשר בקטנים מי אמר ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר מתיב רב יוסף [כ]ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ קתני גדולים וקתני קטנים קשיא לתרווייהו עולא מתרץ לטעמיה ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמיה עולא מתרץ לטעמיה מטה דומיא דכסא ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמי' כסא דומיא דמטה מתיב רבה [ל]מוכרי [מ]כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דאפשר למיעבד כצנועין דכי קטנים דמי וכי [נ]לא מתכוין שרי ר"ש לכתחלה תיובתא דר"י רבה [ח]תיובתא:

מתני' [ס]המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני נכרים ומפני ליסטי' מפני רוח רעה מפני החולה שיישן פטור כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה חייב [ע]רבי יוסי (א) פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם:

גמ'

הניחו בקופסא. גלי דעתיה דחשיב ליה: **במגוד.** קביל"א דגרע מקופסא ועדיף מאחורי הדלת ואחורי הדלת עדיף מזרקו לאשפה ומוכן דר' אליעזר היינו קופסא ושלא מן המוכן מגוד ואחורי הדלת: **ומאי** (ב) **קרי ליה שלא מן המוכן.** הואיל ולרבי אליעזר חשיב לקבולי טומאה לגבי קופסא לאו מוכן הוא: **ורבי יהושע סבר כו'.** ומוכן דרבי יהושע מגוד ואחורי הדלת ושלא מן המוכן זרקו לאשפה: **ומאי** (ג) **קרי ליה.** למגוד מוכן הואיל ולר' יהושע בטל לגבי אשפה דאיירי בה רבי יהושע מוכן הוא ורבי עקיבא תלאו במגוד קרי מוכן ואחורי הדלת שלא מן המוכן: **והדר ביה ר' עקיבא לגבי רבי יהושע.** ומטהר אף במוכן: **מדקתני.** במתניתין פתילת הבגד דמשמע שעדיין בגד הוא קאת וחשוב בעיניו ואפ"ה קאמר רבי עקיבא במתני' טהורה היא אלמא הדר ביה: **של בגד.** משמע שקפלה מבגד. הבגד משמע שקפל הבגד עצמו שלם ולענין הדלקה כדאוקימנא לעיל(ט) טעמא דרבי אליעזר דבעי פתילה מחורכת שתדלק יפה: **מתני' שתהא מנטפת.** ויתקיים הנר שתהא השמן מטפטף כל שעה לתוך הנר. וטעמא משום גזרה שמא יסתפק הימנו וכיון שהקלהו לנר חייב משום מכבה ואפי' אותה שפופרת של חרס דמאיסא ליה גזרינן: **אבל אם חיברה.** ליכא למיחש למשום איסור שבת בדיל מיניה: **ויתן ראש הפתילה.** השני שהוא יוצא דרך הנקב האחר שבנר לשאוב שמן נמשך דרך הפתילה לראש הדולק: **ורבי יהודה מתיר.** דלא גזר: **גמ' דלא מיפסק.** מידי שהוא מונח בתוך חלל הנר למעלה מכיסוי: **דמפסקא.** שהרי חלל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אימא מודה דנגזור: **תנא אם חיברה.** בעה"ב עצמו מבעוד יום בסיד או בחרסית מותר: **כעין יוצר.** שתחברה שפיר: **דשישא.** רצפה של שיש דלא עביד בה חריץ: **לעילא מרבי יצחק.** לפניו: **כדשתיקו ליה חבריא.** לרבי טרפון וזקנים שמפני שלא אמרו לו דבר דימה והעיד דמותר: **נפק מיניה חורבא.** וינהגו היתר בדבר. ור' יצחק סבירא ליה כרבי יהודה דדבר שאין מתכוין אסור ואע"ג דבשיש לא עביד חריץ גזר אטו עיליתא דעלמא: **ריש כניסתא.** מפטיר כנסיות המכניס ומוציא ומיישב תלמידים ותינוקות: **דבצרה.** שם מקום כי זבח לה' בבצרה (ישעיה לד): **כר' שמעון.** דאמר גורר אדם: **דלא אפשר.** אלא בגרירה שאין יכול ליטלן בידו: **מחלוקת בקטנים.** ואע"ג דאפשר בטלטול שרי רבי שמעון הואיל ואין מתכוין לחריץ ורבי יהודה סבר כיון דאפשר אסור: **קתני גדולים.** מטה: **וקתני קטנים.** כסא. ורבי יהודה פליג עליה דתנן במסכת ביצה [כג:] רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררים דאי לאו משום פלוגתייהו למה לי למיתני גדולים מיבעיא אלא תנא קטנים משום ר' שמעון ותנא גדולים משום רבי יהודה: **דומיא דכסא.** קטנים והא הוא דאסר רבי יהודה אבל בגדולים שרי: **כסא דומיא דמטה.** גדולים והא הוא דשרי רבי שמעון אבל בקטנים אסר: **מוכרין כדרכן.** כסות של כלאים לובשו בשוק כדי להראותו למוכרו דלא אסרה תורה אלא לבישה שהיא להתחמם כדרך כל הלובשים והעלאה דומיא דלבישה נמי דמיתהני בה: **ובלבד שלא יתכוין כו'.** ור' שמעון הוא דאזיל בתר כוונה: **והצנועים.** כשרים שמרחיקין עצמן מכל לזות שפתים: **והא הכא דאפשר.** לכל אדם למעבד שלא על ידי איסור ואפילו הכי שרי: **מתני' מפני נכרים.** כגון פרסיים שהיה להם יום חג שאין מניחין אור אלא בבית עבודת אליליהם: **ומפני הלסטין.** שלא יראו שיש שם אדם ויבאו עליו: **ומפני רוח רעה.** (י)הכאה עליו וכשאינו רואה נוח לו: **פטור.** ובגמרא מפרש לכולה: **כחס על הנר.** שראוהו שמתקלקל וחס עליו וכבה את הפתילה: **הנר.** קרויי"ל: **חייב.** ובגמרא [לקמן ל.] מפרש לה: **פוטר בכולן.** מפרש בגמרא (דף לא:): **שהוא עושה פחם.** בכיבוי זה והוי מלאכה הצריכה לגופה כדאמר בגמרא [שם]:

גזירה עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא. והא דקאמר בסוף המצניע (לקמן דף צה. ושם) אמימר שרא זילחא במחוזא ומפרש דטעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשויי גומות הכא ליכא גומות ומפרש בקונטרס דכולה מחוזא רצפה היתה התם אין לגזור מחוזא אטו שאר עיירות אבל בעיר אחת גזרינן עלייה זו [ט]אטו עלייה אחרת: **ה"ג** מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר. ול"ג ד"ה אסור דבפרק כל שעה (פסחים דף כה: ושם) משמע דטפי שרי היכא דלא אפשר מהיכא דאפשר: **ובלבד** שלא יתכוין בחמה מפני החמה וכו'. וכענין דלא הוי פסיק רישיה כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים להגין עליו מפני החמה ומפני הצינה:

שהמרו

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה כב:

קא ב מיי' פ"ה מהל' שבת הל' יג טוש"ע א"ח סי' רסה סעיף א:

קב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

קג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

קד ה מיי' פ"י מהל' כלאים הל' טז סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ו:

קה ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:

קו ז ח מיי' פ"א שם הלכה ז ופי"ב הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סימן רעח:

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ.], ב) פסחים יח., ג) תוספתא פ"ב ע"ש, ד) [לקמן פב. כרתות יח. עירובין יג: מח. פו. ר"ה כד: סוכה כ: יד: כח. לא: לו: לז. מגילה כו: יבמות כה: קד: ב"מ סג. ב"ב קטו: ע"ז לב. מא: מג. מד. סנהדרין יב. מנחות כח: בכורות מה: חולין נו: ערכין לא. נדה נ: סא.], ה) [לקמן מא: יפ"ע], ו) לעיל כב. לקמן מו: ביצה כג: [תוספ' ביצה פ"ב] פסחים קח. מנחות מא., ז) כלאים פ"ט מ"ה לקמן מו: פסחים כו:, ח) [עיין תוספות פסחים כה: סד"ה לא אפשר], ט) [ע"ש], י) פ"א מרה שחורה.

גליון הש"ס

גמ' גזירה עיליתא דשישא. עיין לקמן דף קמא ע"ב: תוס' ד"ה גזרה וכו' אטו עלייה אחרת. ועי' לקמן דף קנא ע"ב בתוס' ד"ה קרקע:

לעזי רש"י

קיביל"א. יתד, וו, ויז. קרוויי"ל [קרוישו"ל]. מנורה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמאי קרי ליה שלא וכו' ואמאי קרי ליה מוכן: (ב) רש"י ד"ה ואמאי קרי ליה שלא: (ג) ד"ה ואמאי קרי ליה למגוד:

מוסף רש"י

ואפילו היא של חרס. אותה שפופרת, דמאיסא, אפילו הכי אסור דילמא אתי למיכל מינה, ותניא (ביצה כב.). הנותן שמן לנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה (לעיל כב.). משום ראיה. כמחיה (סוכה כח.). מוכרי כסות מוכרין כדרכן. מעוטפים בכסות כלאים (פסחים כו:) ואפילו של כלאים לובשו להראותו כסות, ובלבד שלא יתכוין. להנאת חמום (לקמן חו:) אלו: להנאת לבישה (פסחים שם). והצנועים. פרושים שמתרחקים מן הכיעור ומן הדומה לו (שם).

תוס' ישנים

א) מע"ג דר' יוסי אית ליה דהבערה ללאו יצאת כתיבי מודה דחייב אף בפני עצמו כדתנן בפרק כלל גדול. וסוב אמר מהר"ם דמהר"ם אמר דכפי' ספק אבל כהדיא פוטר רבי יוסי בהבערה יתחייב בכיבוי:

רב נסים גאון

מותיב רבא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. זו המשנה שנויה בפרק ט' דמסכת כלאים בסוף המסכת לפי שאמרו קודם לכן אין עראי לכלאים כו', והצרכו להתיר לאלו דברים שהם רגילים בהם, ובלבד שלא יתכוונו בהם להרחיק הזק החמה בעת החום, והזק הגשמים בעתם. וכמוהו התירו להתפרים כמו ששנינו תופרי כסות תופרין כדרכן כו'.

רבינו חננאל

הניחו בקופסא דברי הכל טמא, כי פליגי בשתחבו בבגדו או בשהניחו אחורי הדלת. רבי אליעזר סבר מדלא זרקו לאשפה דעתיה עילויה לפיכך הוא טמא ואמאי קרי ליה אינו מוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא, ורבי יהושע סבר כיוון שלא הניחו בקופסא בטליה הלכך טהור הוא, ואמאי קרי ליה מוכן דאחורי הדלת או תחוב בבגדו לגבי אשפה מוכן הוא. ור' עקיבא מספקא ליה בתחבו בבגדו סבר לה כר' אליעזר שהוא טמא, בהניחו אחורי הדלת סבר לה כר' יהושע. והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע ואמר אפילו התחובה בבגדו טהור ממאי מדקתני במתניתין פתילת הבגד ולא קתני פתילה של בגד ש"מ דעדיין בגד הוא ותני ר' עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה. ומאן דחזא רב המנונא ראיתי ראיה משלשה על שלשה מוקים לה לפתילה דקתני במתני' פתילה שיש בה פחות משלשה והא דחויה היא דהכי קתני ר' עקיבא אומר טהורה. ומשנה שלימה שנינו מפני שאמרו שלש על שלש

רבינו חננאל (המשך)

שנתמעטה טהורה אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אע"פ שטהר מן המדרס טמא בכל הטומאות, אלא [פחות] משלש הוא, וכיון דאוקימנא רב ארא בשלש אוקימא רב המנונא בפחות משלש. והאי (דקתני) [דקאמר] שלשה דהבגת בטליות בהדיא [בפחות] משלשה קתני לה והוא הדין לפחות מג"א. והלכתא כר"ע דקאי ר' יהושע כוותיה דהא הדר ביה ר' עקיבא לגבי דר' יהושע וכן מפורש בבירה. מתני' לא יקוב אדם שפופרת של ביצה כו'. ופשוטה היא זו השפופרת של חרס. תנא אם חיברה זו השפופרת של חרס בסיד ובגפסים כעין היוצר מותר. תנא א"ר יהודה פעם אחת שבתנו בעליית בית נתזה בלוד והבאנו שפופרת של ביצה, ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה ע"פ הנר, והיה שם ר' טרפון והזקנים ולא אמרו לנו דבר. אמרו לו משם ראיה. מפני כי [בית] נתזה (זהיר) [זריזין] הוה. תנא (והוסתא פ"ב) נותנין טיט או חרסית תחת [הנר], או גרגיר מלח או גריס של פול ערב שבת מבעוד יום ע"פ הנר להיות שוהה. אבין ציפוראה גרר ספסלא בעיליה דשישא לעילא מר' יצחק בן אלעזר. אמר ליה אי שתוקי לך כי האי דשתקו ליה חבריא לר' יהודה בשפופרת של ביצה ונפיק מינה חורבא דהוראה להיתר לאו שפיר עברת דמשכת ספסילא גזירה עיליתא דשישא דלית בה חריץ אטו עיליתא דעלמא. ריש כנישתא דבצרה גרר ספסילא לעילא מר' ירמיה רבה. א"ל כמאן כר' שמעון, אימור דשרי ר' שמעון בגדולים דלא איפשר להגביהן, בקטנים דאיפשר להגביהן מי אמר. עולא אמר מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הכל מותר. ומותבינן לתרווייהו מהא, ר' שמעון אומר גורר אדם מיטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. הנה קתני מטה דהיא גדולה וקתני כסא וספסל שהן קטנים, מכלל דפליגי בקטנים ובגדולים, קשיא לתרווייהו. ופריק ר' ירמיה רבה כסא וספסל גדולים הן דומיא דמיטה. עולא מפרק לטעמיה מיטה קטנה שיכול להגביהה דומיא דכסא וספסל. מתיב רבא מוכרי כסות של כלאים מוכ"ין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. שאם יתכוין נמצא נהנה מן הכלאים ואסור, והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן כדי שלא יהא כלאים עולה על גופן כלל, והא הכא דאיפשר למעבד כצנועים כי היכי דאיפשר להגביה כלים וכי לא מכוין קא שרי רבי שמעון בהעלאה עליהן. תיובתא דרבי ירמיה רבה תיובתא. מתני' המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני גוים כו'.

א) עי' כרי"ף ספסרו.